

עלים

עלון שבועי משלחן מערכת מכון עלה זית

publish@alehzayis.com | 732.513.3466
alehzayis.com | fax: 732.865.7002

עלה נח

האם נח היה נביא

ע"פ ספר שירת יוסף מאת הרב יחזקאל רוטשטיין שליט"א

נח איש צדיק תמים היה גִּדְרָתוֹ אֶת הָאֱלֹהִים הַתְּהַלֵּךְ נח (ו, ט).

כתב הרמב"ן בתו"ד וז"ל, אמר שהיה מתהלך את השם הנכבד ליראה אותו לבדו, איננו נפתה אחרי הוברי שמים ומנחש ועונן וכו', ואיננו שומע להם כלל, רק בשם לבדו הוא דבק תמיד, והולך בדרך אשר בחר השם, או אשר יורה אותו, כי נביא היה, עכ"ל. ומבואר שנח היה נביא.

וכ"כ הרמב"ן להלן (ט', ח'), דכתיב שם "ויאמר אלקים אל נח ואל בניו אתו לאמר", וכתב הרמב"ן וז"ל, ע"י אביהם, כי בניו לא היו נביאים וכו', עכ"ל. והיינו שהקב"ה לא דיבר עם בני נח רק ע"י נח, כי בניו לא היו נביאים, ומבואר דנח היה נביא. וע"י אבן עזרא שם, ולהלן (ח', כ"א).

אולם מדברי תרגום יונתן להלן (ט', כ"ד) מבואר דנח לא היה נביא, דהנה כתיב שם "וידע את אשר עשה לו בנו הקטן", ותרגם יונתן וז"ל, וידע באשתעות חלמא ית דעבד ליה חם בריה, עכ"ל. והיינו שנח ידע מה שעשה לו בנו הקטן ע"י הגדה בחלום, ובפירוש יונתן שם כתב דהיינו משום דנח לא היה נביא, ומש"ה ידע רק ע"י חלום, וצ"ע.

ובכלל יש לעיין האם בכל מקום שדיבר הקב"ה עם איזה אדם, האם הוא בהכרח נבואה או לא. ונראה להוכיח מדברי הרמב"ן בפרשת לך (י"ב, ז', עה"פ לה' הנראה אליו) דאין הכרח שהוא נביא. דהנה כתיב שם "וירא ה' אל אברם", וכתב הרמב"ן שם דהא דכתיב "וירא" הוא הפעם הראשונה שקיבל אברהם אבינו נבואה מהקב"ה, וז"ל, כי עד הנה לא נראה אליו השם ולא נתודע אליו במראה ולא במחזה, אבל נאמר לו 'לך לך מארצך' בחלום הלילה או ברוח הקודש, עכ"ל. והיינו דאמירת "לך לך" לא היתה בתורת נבואה לאברהם אבינו כי אם בחלום הלילה או ברוח"ק, ומבואר דלא בכל פעם שדיבר הקב"ה עם איזה אדם מוכח שהוא נביא. [ועי' רמב"ן פרשת לך (ט"ו, א') בברית בין הבתרים שכתב דבאותה שעה זכה אברהם לנבואה ביום, כי מתחילה היתה נבואתו בלילה. אולם החזקוני שם (פסוק ז') חולק עליו ע"ש].

וכן מבואר מדברי הרמב"ן בפרשת בלק (כ"ב, ל"א. ושם כ"ג, ד'. ושם כ"ד, ד') שכתב כמה פעמים דהיכא דכתיב לשון 'ויקר' או 'ויבא' אין זו נבואה, כמו אצל אבימלך ולבן ובלעם, הרי שלא בכל פעם שדיבר הקב"ה עם איזה אדם בהכרח הוא נביא. והיכא דכתיב בפסוק שהדיבור היה ע"י מלאך, כבר נחלקו בזה הר"מ (יסודי התורה ז' ו') ורמב"ן (ריש פרשת וירא) האם זו נבואה, דהר"מ סבר שהוא נבואה, והרמב"ן האריך בראיות לחלוק עליו, וז"ל ובאמת כי כל מקום שהוזכר בכתוב ראיית מלאך או דבור מלאך, הוא במראה או בחלום וכו', אבל לא מראות הנבואה וכו', עכ"ל, ע"ש.

עלה בני נח

מקור חיוב בני נח במצוות

ע"פ ספר משנת בני נח מאת הרב דניאל שלום אשנברג שליט"א

איתא בגמ' (סנהדרין נ"ו.), תנו רבנן שבע מצוות נצטוו בני נח, דינין וברכת השם ע"ז גילוי עריות ושפיכות דמים וגזל ואבר מן החי. ולכאורה מבואר דמה דבני נח צריכים לקיים המצוות שלהם [עכ"פ קודם מתן תורה] הוא מפני שהקב"ה צוה לנח שבני נח יקיימום. וכן משמע ממש"כ הרמב"ם (פ"ח מהלכות מלכים הי"א) שבני נח צריכים לקיים מצוותיהם מפני שהקב"ה הודיענו ע"י משה רבנו שבני נח מקודם נצטוו בהם. דמשמע מזה דהיה ציווי לנח שבני נח יקיימו המצוות שלהם.

אולם יש להעיר ממה דאיתא בגמ' (סנהדרין נ"ו.): עשר מצוות נצטוו במרה, ז' מצוות שקבלו עליהם בני נח ודינים שבת וכיבוד אב ואם, ע"כ. ולשון הגמ' "שקבלו עליהם" צ"ב, דלא מצינו שנח או בני נח קבלו עליהם המצוות רק שכך נצטוו מפי הקב"ה. [ואם גם קבלו עליהם לשמרם אכתי קשה אמאי נקראו מצוות שקבלו עליהם בני נח, דמאי נפק"מ בזה אם אין המצוות שלהם תלויים כלל בקבלה]. גם בגמ' ב"ק (ל"ח.) וע"ז (ב: ס"ד): נקטו לשון קבלה שקבלו בני נח. ומבואר שהיתה קבלה של הז' מצוות אף קודם מתן תורה.

וראיתי בסנהדרין קטנה (סנהדרין נ"ו.): שכתב, דבאמת יש מקום לפטור בני נח מן המצוות שלהם, דהא במתן תורה מה שנתחייבו דורות עולם מפני קבלת העומדים שם, הוא משום דכל הנשמות של כל הדורות היו שם, אבל בלא"ה לא היו חייבים, וא"כ קשה אמאי נתחייבו הדורות הבאים לאחר נח בחיוב מצוותיהן דהא הם לא קבלו אותם. ומפרש דזהו דאמרנו בגמ' ב"ק, דכל זמן שקבלום היו כמצווים ועושים, אבל אם לא קבלום באמת אין חייבין ואפ"ה צריכים לשמרם מצד השכל, אבל בזה דינם כאינם מצווים ועושים, עכ"ד. ומבואר דעתו דמצוות בני נח תלויין בקבלה.

שוב ראיתי בכלי חמדה בפרשת וזאת הברכה, שהקשה איך נתחייבו בני נח בז' מצוות שלהם הא החיוב לשמוע אל הנביא לא נאמר אלא לישראל ולא בעכו"ם. וצ"ע לדברי הרמב"ם במורה נבוכים (ח"ב פרק ל"ט) דבאמת לא נצטוו בני נח על מצוות אלו כלל, ומעולם לא אמר נח לשום אדם שהקב"ה חייבם במצוות אלו. וא"כ א"ש בפשיטות מה דנאמר בגמ' מצוות שקבלום, דבאמת לא נתחייבו ע"י נח אלא מפני מה שקבלום על עצמם.

משלחת של אגודת ישראל באירופה לארצה"ב מימין לשמאל: הרב ד"ר נתן בירנבוים, הרב יוסף לעזר, האנן רבי מאיר דן פלוזקי בעל כלי חמדה, הרב ד"ר מאיר הילדסהיימר, והרב אשר לעמיל שפיצר

אולם קשה איך נתחייבו מיתה ע"י קבלה זו, דהא לכאורה קבלה בעלמא אין בה כח לחייב אותם מיתה אם יעברו על הקבלה. ולא קשה מידי, דהמְצַוָּה שאוסר הרציחה הרי מתיר להרוג את העוֹבְרִים על ז' מצוות. ועוד י"ל דיבא עולם כח לזה כמו שבישראל יש כח של חרם.

המשך בעמוד 3

הזמנים לעיר לייקוואוד יצ"ו נערכו ע"י הרב משה ברוך קופמאן שליט"א					
ערב שבת		יום השבת		ליל שבת	
מנחה גדולה (ג"א)	1:12	סו"ז קרי"ש מג"א (לפי האופק) וגר"א	9:12/9:57	הדלקת נרות	5:51
ט' שעות (להתחלת סעודה)	3:27	סו"ז תפילה מג"א (לפי האופק) וגר"א	10:24/10:51	שקיעת החמה (צריך להחמיך ב' דקות)	6:09
מנחה קטנה (איסור מלאכה)	3:54	חצות (סעודת שבת להב"ח)	12:40	מזל מאדים (למאן דחש ליה)	6:40-7:40 (וי"א 6:57-7:57)
פגל המנחה (מג"א לפי אופק)	5:26	שקיעת החמה	6:08	זמן קר"ש של ערבית (לעש"בית ולפני הסעודה)	6:49
מנהיגים: ממרכיב את המתענים בה"ב (לפי רוב מנהיגים בשבת זו) קודם יהללו. כשיש [חתן אן] מילה דוחים המי שברך לבה"ב עד מנחה. מתחילין התעניות ביום ב' שהוא ח' מרחשון ז' שלמים לקידוש לבנה: מוצאי שבת.					

אודות מה שהרחיב בטוטר"ד הרב משה ברוך קופמאן שליט"א (בגליון סוכות) בענין איסור חדש בחו"ל, יש לציין לשו"ת אחיעזר (חלק ב יורה דעה סימן לט) שיש איסור דלחם ואיסור קלי, ולכן יתכן שנתחדש איסור אחר גלגול. וכתב דלפי"ז יש לעורר, דאפילו למ"ד שאינו נוהג חדש בחו"ל, תבואת חו"ל שנכנסה לא"י ואפאה בא"י אסורה באיסור חדש, כמו בחלה ותרומ"מ דמשוה הרמב"ם להדדי, דהא בפירות א"י שיצאו לחו"ל מבואר בירושלמי דאיצטרך קרא דמושבותיכם, ובלא קרא הו"א דדמי לחלה ותרומ"מ, א"כ בנכנסו לא"י דליכא קרא לפטור שוב דמי לחלה ותרומ"מ דחייבים עיין שם.

וכיוצא בו י"ל לענין תבואת עכו"ם שאפאה ישראל שאין בה היתר. ועיין בשו"ת בית הלוי (חלק ג סימן נב) שכתב להעיר בשם חכם אחד, דאפילו הפוסקים שהתירו חדש בשל עכו"ם, מ"מ אם ישראל קונה קמח מעכו"ם ואופה יש עליו איסור לחם. ואילו דעת הבית הלוי שם דדבר זה אינו מוכרח, דכיון דבתבואה זו אין איסור חדש, י"ל דה"ל כקמח של אשתקד ולא נתחדש באפיה שום איסור.

בברכה, א"י א' אקצוק

נפשי חשקה בתורה

ראיתי מה שנדפס בגליון פרשת בראשית מאת הג"ר שלמה פישר זצ"ל, ותו"ד הוא שטעם הפטור של בן עזאי ושאר בני אדם שנפשם חשקם בתורה מלישא אישה, הוא משום שכמו שאינן מבטלין ת"ת לצרכי גופם משום שצרכיהם בתורה עדיף מצרכי עצמן, כמו כן צרכיהם בתורה עדיף מצרכי המצוות. והוכיח כן מדברי הגר"א וסרמן. ולכאורה דבריו מיוחדים מאוד מכמה אנפי:

א. לפי"ד מי שתורתו אומנותו פטור מכל מצוות שבתורה אפי" מצוות חיוביות, והרי מפורש בירושלמי ושאר כל המפרשים שאינו כן. וא"כ מוכרח לומר שהוא דין מסויים במצוות פרו ורבו וכדומה, ואין לפטור מחמת זה מכל המצוות שבתורה, וצ"ב דברי הגר"ש פישר.

ב. ועיקר דבריו צ"ב, דאה"נ בענין צרכי עצמו יכול אדם לומר שאצלו עדיף ת"ת מפרנסה ושאר צרכי האדם, אבל איך רשאי אדם לומר שהתורה היא צורך גדול יותר ממה שצוה לנו הקב"ה.

ג. ובאמת כל ההוכחה של ר' שלמה פישר זצ"ל מדברי הגר"א וסרמן אינה מובנת לי, שהמעין בדברי ר' אלחנן יראה כוונתו, שמצוות ת"ת ניתנה בגבול לפי האפשרות שיש לאדם ללמוד, והוכיח כן ממה שמותר לבטל תורה לצרכי עצמו, ובזה מוכח שבאותה עת אין עליו חיוב ת"ת דאל"כ לא היה אפשר לבטל תורה לצרכי עצמו. ועפ"ז חידש ר' אלחנן שכן הוא גם בזמן שיש לפניו מצוה שמחוייב לעשות או מצוה קיומית שאי אפשר ע"י אחרים, שבזמן זה אין עליו חיוב ת"ת ולכן חייב לקיים המצוה.

ולפי"ז אין ראייה שאדם שאינו מבטל תורה לצרכי עצמו כמו"כ אינו מחוייב לבטל תורה לצרכי המצוות, שהגרא"ו אינו תולה זה בזה אלא רק כדי להוכיח שחיוב ת"ת לא ניתן בזמן שמוטל עליו לעשות דבר

אחר. ועל כן אפילו מי שלומד תורה בזמן שמוטל עליו צרכי הגוף, אבל מ"מ בזמן שמוטל עליו צרכי שמים כגון עשיית המצוות, הרי אין עליו עכשיו חיוב ת"ת, וודאי שמחוייב לבטל תורה לעשיית המצוות.

יוסף אבאביל

שחיטה לבני נח

ראיתי בגליון פרשת בראשית בשם הרב אברהם לעזרזר שליט"א, שגם לבני נח ניתנה שחיטה לאשוויי מאכל. ולענ"ד הוא תמוה. דמה שדקדק מלשון הרמב"ן "נתן להם רשות לשחוט ולאכול", אין כוונת הרמב"ן דוקא שחיטה, אלא כל כוונתו רק לאפוקי אבר מן החי, דנח ובניו [וכן כל צאצאיו בני נח] מצווים על אבר מן החי, והרמב"ן רק בא לומר שהותר לנח לאכול מהבהמה רק לאחר מיתתה, ונקט שחיטה וה"ה שאר מיני הריגה, ובא לאפוקי אכילת אבר מן החי.

וכן הדיקו מן המשנה בטהרות "השוחט בהמה טמאה" גם לא נראה כלל, ששחיטת בהמה טמאה היינו נחירתה, וכל כוונת המשנה שם שאם חתך אבר קודם מיתתה בעודה מפרסת נאסרה לבני נח מחמת אבר מן החי, ואינו מטמא טומאת נבילות אלא טומאת אוכלין (ע"י תפא"י על מתני' שם), כיון דבעינן שתמות הבהמה. ורק בבהמה טהורה איכא מ"ד במסכת חולין (לג.) דכיון שהשחיטה מתרת לישראל בעודה מפרסת, לכן מותר גם לבני נח מטעם מי איכא מידי שמותר לישראל ואסור לבני נח.

ומהגמרא חולין שם יש להוכיח דלא כמו שכתב שלבני נח "יש נפקא מינה מצד השם מאכל שבה", דהרי אם היה שום "נפק"מ של שחיטה אצל בני נח לא היה צריך לטעם "מי איכא מידי דלישראל שרי וכו'". דהרי תורת שחיטה נאמרה גם לענין גוי. אלא בודאי שזה אינו, שאין שום מעלה או יתרון לשחיטה אצל בן נח יותר מנחירה או הריגה, שכל מה שנאסר לגוי הוא רק אבר מן החי, ואם אינו אבר מן החי כולן שוין להתירא, בין שחיטה ובין נחירה ובין בהמה שמתה מאליה. וגם מה שכתב לדייק מלשון רש"י "הרשה" דהיינו כשאר מצוות שכליות, אינו מסתבר כלל, ולא כיון רש"י לזה.

מנחם מאנים באומץ פוסט, ברוקלין

היתר לימוד תורה בעיון חוץ לסוכה

ראיתי את מאמרו של הבה"ח מתן זלמן פרידמן שליט"א (בגליון סוכות) לגבי לימוד תורה בסוכה, שהביא שם דברי רש"י והרמב"ם בטעם הדבר שהלימוד הוא חוץ לסוכה, האם הוא משום מצטער, או משום מצות תלמוד תורה, והכל מיוסד על כך שאיכות הלימוד חוץ לסוכה היא יותר מהלימוד תוך הסוכה.

ומצאתי בזה דברים נפלאים בעקידה (שער סז) שכתב טעם חדש לכך שתלמוד תורה אינו צריך סוכה, וז"ל "והנה הסוכה הזאת אשר על זה האופן צדיקים יבאו בה ולא יצאו ממנה בשום דבר של קביעות, כמו שלא הותר להשתמש חוץ ממנה רק אכילה ושתייה פחותה מכשיעור (סוכה כו, ב) וכו', אמנם לימוד של עיון הותר (שם כח, ב), לפי שהלימוד אשר על זה התואר הוא עצמו גופה של סוכה וטעמה, כמו שאמרנו. והוא מה שאמר בסוף הענין "בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכות", ביאר שענין החג הזה (וסוכו) [וסודו] הוא שישבו בסוכות ודירת העראי כל אלו

שבעת הימים, כדי שיקובל עליהם לעשות כן בכל ימי שני חייהם, ושהענין הזה הוא נאות אל האומה הזאת לקבלו, יותר מכל זולתה וכו'". עולה מדבריו שהלימוד בעיון הוא הוא חפצא דסוכה, ואדרבה כל תכלית הסוכה היא להרגיל האדם למציאות זו של 'סוכה' בכדי שינהג כן בכל השנה כולה על ידי הלימוד בעיון. וכיון שהדברים אינם ידועים העתקתים לתועלת הרבים.

י"שר כוחכם על העלון הנפלא,
אברהם סוסר, ירושלים

פטור משמשי חולה מסוכה

מש"כ הרב שאול כ"ץ (בגליון סוכות) בשם כמה פוסקים דפטור משמשי חולה משום תשבו כעין תדורו, תמוה לכאורה דאיזה תשבו יש במי שאינו בסוכה. וע"כ דהוא משום העוסק במצוה דפטור מן המצוה. ומש"כ דבשכר אינו נחשב עוסק במצוה, לא ידעתי מה מקורו לומר כן, דאף אי נימא שמתמעט שכרו על קיום המצוה כי נטל שכר בעולם הזה, אבל עצם המעשה עדיין הוא מצוה ויכול לפטור מן המצוה.

לראל מייבסקי, בית

ישיבה בסוכה בשעת ירידת גשמים

ראיתי בגליון סוכות שדנתם בענין מנהג צדיקים לישיב בסוכה גם בשעת ירידת גשמים, ופלא בעיני שלא הבאתם דברי זקוני המנחת אלעזר ז"ע המפורסמים בענין זה (שו"ת מנח"א ח"ד סימן לא בסוף התשובה, הובא בפסקי תשובות על אתר).

יוסף אלר ובינא

דקדוק לשון התנא בריש מסכת

ראיתי דברי הרב צבי פינקלשטיין (בגליון בראשית) שעשה רשימה ארוכה של מקומות שתוספות בתחילת המסכת "עומדים על דקדוק לשון התנא", ובאותו הביא דברי התוספות בריש גיטין שהעירו על לשון גט סתם. רצייתי להעיר שהן המהרש"א והן המהר"ם שיף כתבו ש"עיקר קושית התוספות היה אמאי לא מפרש תלמודא, דאילו התנא אין צריך לפרש דבריו" (לשון מהר"ם שיף). נמצא שאין כוונת התוספות להעיר על התנא, אלא על הגמרא שלא פירשה כאן שהגט היינו גט אשה, ע"י"ש ההכרח לפרש כן.

בכבוד רב, מרדכי לייבאוויטל, אור פתור

חיוב מלאכה בימי המעשה

בגליון בראשית דן הרב יהודה ראטה שליט"א בדברי רבותינו ז"ל בבקיות ובחריפות נפלאה האם יש חיוב לעבוד בששת ימי המעשה.

ורצייתי לציין לדברי המסילת ישרים (פכ"א) שכתב, שבזעת אפך תאכל לחם הוא קנס וחייב להשתדל בזה רק כפורע מס ולא יותר. והביא המכתב מאליהו (ח"א עמ' קפח) דבריו, והוסיף בזה"ל, ועוד יחפשו נא במוני המצוות כי לא ימצאו שם מצותם זו של "ששת ימים תעבוד", שאין פירושו אלא "מותרים אתם לעבוד", ע"ש דברים יסודיים בזה. וכמו"כ אמר הגאון הרב פאם זצ"ל (עטרה למלך עמ' קנז) בשם החפץ חיים - "בזעת אפך תאכל לחם" היא קללה, ואין להדר בקללה...

ברכה והצלחה, נח"ל י"ל

ליכא מדעם דלישראל שרי ולב"נ אסור

בן נח הבא על הזכור כתב הרמב"ם (פ"ט מהלכות מלכים ה"ו) וז"ל, בן נח חייב וכו' פחות מבן ט' על הזכור בין קטן בין גדול ועל הבהמה בין קטנה בין גדולה, עכ"ל. ופירושו לדעת רוב מפרשים, שבן נח חייב אף אם בא על הזכור שהוא פחות מבן תשע שנים ויום אחד. והיינו שנשנתה דין בן נח מישאל בזה, שהישראל חייב רק אם בא על הזכור שהוא בן ט', ואילו בן נח חייב גם אם בא על הזכור פחות מבן ט'. ומה שכתב הרמב"ם "בין גדול בין קטן" רצונו לומר בין אם הנשכב הוא גדול לענין ביאה ובין אם הנשכב הוא קטן לענין ביאה. אלא שהקשה הכסף משנה על פירוש זה, מהיכן הוציא הרמב"ם חילוק זה בין ישראל לבן נח.

והרדב"ז כתב לפרש, "דבישראל כתיב לא תשכב ואין שכיבה לבן תשע [פירוש לפחות מבן תשע שנים ויום א'], אבל בבן נח כתיב ודבק ולא בזכור וכל שנדבק עם הזכור נהרג עליו", עכ"ל. ואכתי צריך ביאור שנמצא שהרמב"ם חידש דרשה מדעתו, ולא זו בלבד אלא שלא כתב לשון "יראה לי" כדרכו בכל מקום שהעלה דין מדעתו.

ובמנחת חינוך (מצוה קצ אות ד) כתב לפרש על פי דברי שו"ת הרא"ש (כלל טז), וז"ל הרא"ש, וששאלת מאין לנו דבן י"ג שנה ויום אחד הוא בר עונשין וכו', דע כי הלכה למשה מסיני הוא וכו', וכן היא דבת שלש ביאתה ביאה פחות מכן לא, וכן בן ט' ביאתו ביאה ולא פחות, עכ"ל. וכיון ששיעור זה של בן ט' הוא מהלכה למשה מסיני, וכתב הרמב"ם (פ"ט מהלכות מלכים ה"י) "שלא ניתנו הישועורים אלא לישראל בלבד", נמצא שלפי שיטת הרמב"ם לא שייך שיעור בן ט' לביאה בבני נח. ומהאי טעמא כתב הרמב"ם שבן נח חייב על הזכור בין קטן בין גדול.

הג"ר יעקב דרילמאן שליט"א

הרמב"ם יש דברים האסורים אך יש מקשים מהא דאמרין במסכת סנהדרין (נט, א) **לבן נח ומוותרים לישראל** "ליכא מידעם דלישראל שרי ולבני נח אסור", ואם כן איך יתכן שביאת פחות מבן ט' אסורה לבן נח ומוותרת לבן ישראל.

ולכאורה היה אפשר לתרץ על פי מה שכתב החתם סופר (בשו"ת יו"ד סימן יט) שהרמב"ם לית ליה האי כללא דליכא מידעם דלישראל שרי ולבני נח אסור. עיי"ש שיצא לדון בדבר חדש לאסור ביצים על בני נח. וז"ל הנוגע לעניננו: "ויצאתי לדון בדבר חדש וכו', כמו מפרסת דשרי לישראל דגלי רחמנא דבשחיטה תליא מילתא ולא לבני נח (חולין לג, א), וס"ל להרמב"ם דאפילו בהמה טהורה וכשרה לישראל אסורה מפרסת לבני נח, ולית ליה מי איכא מידי כמבואר בפ"ט מהלכות מלכים ה"ב". וכוונתו למה שכתב הרמב"ם וז"ל, השוחט את הבהמה אפילו שחט בה שני הסימנים, כל זמן שהיא מפרסת, אבר ובשר הפורשין ממנה אסורין לבני נח משום אבר מן החי, עכ"ל. וכיון שלישראל בכה"ג מישאל שרי, בעל כרחך דס"ל להרמב"ם דאיכא מידי דשרי לישראל ואסור לבן נח. וממילא א"ש דברי הרמב"ם לשיטתו שאף כאן אסור בבני נח פחות מבן ט' אף שלישאל שרי.

האיסור לישראל אינו דווקא אולם כלפי עיקר ראיית החתם סופר, שמעתי ממו"ר **אותו איסור של בן נח** הגרא"י הלוי סולובייצ'יק שליט"א בשם אביו הגר"ד ז"ל שיש לדחות ראייה זו. שבאמת בהמה קודם שתצא נפשה אסורה גם היא לישראל, כדאיתא בסנהדרין (סג, א), "דתניא מנין לאוכל מן הבהמה קודם שתצא נפשה שהוא בלא תעשה, ת"ל לא תאכלו על הדם", ע"כ. ואע"פ שרש"י (חולין קכא, א ד"ה השוחט ובעמוד ב ד"ה וממתין לה) כתב שאינו אסור אלא מדרבנן

וקרא אסמכתא בעלמא, מ"מ הרמב"ם ס"ל שאסור מן התורה, כמבואר מדבריו (פ"א מהלכות שחיטה ה"ב). ולפי זה אין סתירה ממה שאסר הרמב"ם מפרסת לבן נח מטעם דהוי לגבי הבן נח אבר מן החי, להך כללא דליכא מידעם דשרי לישראל ואסור לבן נח, שהרי אע"פ שלישאל ליכא איסור מצד אבר מן החי, מ"מ אסור מצד לא תאכלו. וכיון שעכ"פ אסור לישראל אין כאן סתירה להך כללא, עד כאן תו"ד הגרא"י בשם הגר"ד. ולפי זה הדרא הקושיא לדוכתא, איך אסר הרמב"ם משכב זכור לבן נח בפחות מבן ט'.

ושמעתי תירוץ לקושיא הנ"ל מהג"ר יעקב דרילמאן שליט"א, שבאמת אף לישראל נאסר משכב זכור בפחות מבן ט', מצד הדין של "כמעשה ארץ מצרים לא תעשו". דהנה ז"ל רמב"ם (הלכות איסורי ביאה פרק כא הלכה ח), נשים המסוללות זו בזו אסור וממעשה מצרים הוא שהוזרנו עליו שנאמר כמעשה ארץ מצרים לא תעשו, אמרו חכמים מה היו עושים, **איש נושא איש** ואשה נושא אשה, עכ"ל. וכדי לעבור על לאו זה אין צריכים למעשה ביאה, וגם פחות מבן ט' בכלל האיסור. ואע"פ שהוא לאו בעלמא ולא חייבי מיתות כמשכב זכור, מכל מקום הוא

איסור תורה לדעת הרמב"ם. נמצא שאע"פ שישאל אינו חייב על פחות מבן ט' משום משכב זכור, מכל מקום כיון שמוזהר עליו מצד שהוא "כמעשה ארץ מצרים", שפיר הוא מדעם דאסור גם לישראל. שכבר ביארנו שאין צריכים שיהיה באותה דרגה של איסור וגם אין צריכים שיהיה אסור מחמת אותו איסור, אלא סגי שהוא מעשה האסור לישראל.

ויש להביא ראייה לדבריהם שאין צריכים אותה דרגה של איסור כדי שלא יהיה בכלל "ליכא מדעם", מדברי התוספות (חולין לג, א). שהקשו בתוספות מהא דגוי אסור במשהו אבר מן החי בשר וגידים ועצם, ואילו ישראל לא מיתסר אלא בכזית בשר, ותירצו "הא אמר

רבי יוחנן דחצי שיעור אסור מן התורה", עיי"ש. ומבואר מדבריהם שכל שיש איסור תורה לישראל אע"פ שאינו באותה דרגת איסור כמו לגוי אין בו משום "ליכא מדעם". אלא שיש עוד יותר חידוש בדברי הגרא"י והגר"י הנ"ל, שאין צריכים אפילו אותו שם איסור, דהרי לגוי יש בו משום אבר מן החי ואילו לישראל אסור רק משום "לא תאכלו על הדם". וכן בפחות מבן ט', לגוי יש בו משום משכב זכור, ואילו לישראל הוא שם איסור אחר דכמעשה ארץ מצרים.

ולמשנת יש ליישב קושיית המנחת חינוך, מדוע לא כתב הרמב"ם את חידושו גם לענין שאר עריות, שבן נח חייב גם אם בא על קטנה פחותה מבת שלש או אשה שהביאה על עצמה קטן פחות מבן ט', כיון שגם זה מהילכתא גמירי לך. דלהנ"ל א"ש, ששאר העריות אי אפשר לאסור על בן נח בפחות מבן תשע ופחותה מבת ג', כיון דליכא מידי דשרי לישראל ואסור לבן נח, וכה"ג ליכא איסור מצד כמעשה ארץ מצרים, אבל הבא על הזכור פחות מבן ט' שאסור מן התורה גם לישראל מדין כמעשה ארץ מצרים, שפיר אסור הרמב"ם לבן נח.

עוד יש ליישב בזה קושיא אחרת, דבשו"ת רעק"א ז"ל (מהדו"ק סימן קעב) כתב וז"ל, נתקשיתי כעת למה דמבואר בתמורה דאם עובר ירך אמו היא וולדה נרבעו, א"כ באשתו מעוברת איך רשאי לבא עליה, נימא דהיא וולדה נבעלו, והוי בא על בתו, עכ"ל. ומסיק רעק"א דלא שייך איסור בא על בתו כיון שהיא פחותה מבת שלש. ולכאורה כל זה א"ש בבן ישראל, אבל אכתי תקשי איך מותר בן נח באשתו מעוברת, והרי לא נתחדש בו ההלכתא דפחותה מבת שלש אין ביאתה ביאה. ולהנ"ל ניחא, דליכא מדעם דשרי לישראל ואסור לבן נח.

מפני שהקב"ה הודיענו ע"י משה רבנו שבני נח **נצטוו** בהם מקודם. וצ"ע.

ועוד קשה, דלקמן (פ"ט ה"א) כתב הרמב"ם, על ו' דברים נצטוה אדם וכו', אברהם נצטוה יתר על אלו וכו' עד שבא משה רבנו ונשלמה תורה על ידו, עכ"ל. ומשמע מדברי הרמב"ם דהמצוות שנצטוה נח מכלל מצוות של תורה הם. ולכאורה סתר דברי עצמו במורה נבוכים, ששם כתב דלא למדום אלא בתורת לימוד אבל לא בתורת ציווי מפי הקב"ה. וי"ל דעכ"פ נח בעצמו נצטוה בהם בתורת מצוה, וכל דברי הרמב"ם במורה באו לומר דלא אמרם נח לבני דורו בתורת מצוה.

המשך מעמוד 1

עלה בני נח

אולם בכלי חמדה שם נתקשה, איך נתחייבו בני נח מכח הקבלה, והא אין אבות יכולים לקבל ולחייב הבנים אלא בישראל שיש להם נדרים, ועוד דאין קבלה מועילה אלא בישראל שהם כנפש אחת אבל בבני נח אין קבלת אחד מועילה לשני וצ"ע.

ובעיקר מה שנקטו שבני נח חייבים רק מפני שקבלום, קשה מדברי הרמב"ם שפתחנו בו (פ"ח מהלכות מלכים ה"א), שכתב שבני נח צריכים לקיים מצוותיהם

With the late sunrise in the next few weeks, many *minyanim* are able to adjust their Shacharis schedule to start *Shemoneh Esrei* precisely at sunrise (at *haneitz hachamah*). Recent advances in technology, such as atomic clocks, have made this seem possible; ultimately, though, the exact second of sunrise is in fact almost impossible to calculate. In *sefer Dvar Yom* (Ch. 9), Rav Dovid Braunfeld *shlita* explains that no fewer than four variables can affect the exact time of sunrise in a particular location.

1) Longitude. Most *zmanim* charts/*luchos* calculate sunrise by zip code: for Lakewood, for example, zip code 08701, *luchos* give a single time for sunrise, to the second, for the entire city. In fact, though, this time is accurate only for the center of the zip-code area. For areas east of the center the time will be earlier and for west of the center the time will be later, at a rate of almost 5 seconds per mile. Since the Lakewood zip code covers a five-mile radius, there will be a 25-second difference in the halachic time of sunrise between the two ends of the city.

2) Altitude. Another factor that will alter the halachic time for sunrise is elevation: someone on a higher elevation will obviously see sunrise earlier than someone closer to sea level. Virtually all *luchos* (except for those pertaining to Yerushalayim, see below) determine sunrise based on sea level, as secular sunrise-tables do, but all the Poskim agree that **halachic** sunrise takes place at the time when a person sees the sun from where he is, which is the time of not necessarily at sea level. (*Sefer Divrei Yosef* by Rav Yehosef Schwartz, zt"l) includes even man-made heights in the necessity for this adjustment.)

As an illustration, Beth Medrash Govoah is situated 83 ft. above sea level, so halachic sunrise there would be a full minute before sunrise at sea level. In the Catskill Mountains, halachic sunrise can be close to five minutes earlier than at sea level. (See *Luach Ikvei Hayom* by Rav Yaakov Shakow, *shlita*, where certain *zmanim* are calculated based on the elevation.)

This issue is further complicated when a city has varying heights. Does each person calculate sunrise by the height of his location, or do all calculate it according to the level of the highest location? Obviously, the person at the highest altitude will see sunrise earlier than everyone else. The city of Yerushalayim considered sunrise the time when the rays struck the *nivreshes* in the Bais Hamikdash, and even though the Bais Hamikdash was at a higher altitude than the rest of the city, "netz" was determined to be at the earlier time for everybody.

To some this is proof that there is a single "netz" for a whole city, but it is not accepted as proof by many others.

3) Mountains on the horizon. A third issue which may change the halachic time of sunrise is determining the horizon. In many places, the eastern horizon is obstructed by mountains and hills. The Poskim debate whether we calculate sunrise based on ground level as if the mountains don't exist, or whether the mountains create a different horizon; if mountains are included in the calculation, this will cause sunrise to be later (in Yerushalayim, the mountains that block the horizon would make sunrise four minutes later).

4) Temperature and barometric pressure. Finally, because of refraction (the bending of the sun's rays), the sun becomes visible earlier when the air pressure is greater. Cold air is dense, raising the barometric (or atmospheric) pressure and resulting in an earlier sunrise, while warmer air, being less dense, will lessen the pressure and cause the sun to appear later. Calendars base sunrise on the average temperature for that day; if the temperature is significantly higher than the average, true sunrise will be later, if lower, sunrise will be earlier. Some *vasikin minyanim* adjust the *zman* accordingly.

In conclusion, while it is commendable to try to obtain a precise time for *haneitz hachamah*, calculating halachic sunrise to the exact second is usually impossible, an exercise in overkill that may cause unnecessary stress for the *tzibbur*.

Better Late than Early

In general, when in doubt it is better to start *Shemoneh Esrei* later rather than earlier, as davening before sunrise is considered *b'dieved*. In addition, although *k'vasikin* is generally considered to be when the top of the sun is visible, perhaps only when the complete sun is visible should be considered *k'vasikin* (see *Alim, Parshas Bereishes* 5782, regarding *tosfos Shabbos*). The sun (in NY/NJ) takes approximately 3 minutes to rise fully, and the *mispallel* fulfills עם שמש יראון until that time.

Putting a Hiddur in Perspective

When davening *k'vasikin*, one must take care not to sacrifice more basic halachos of davening, like skipping parts of *Pesukei d'Zimrah* or rushing *Krias Shema* in order to start *Shemoneh Esrei k'vasikin*. Unless he davens *k'vasikin* regularly, a person shouldn't daven *b'yechidus* in order to daven *k'vasikin* (see *Biur Halachah siman* 58). Finally, it is important to make sure that davening *k'vasikin* will not interfere with one's *sefer hayom* (daily schedule and obligations).

Portrait of Rav Yehosef Schwartz zt"l, which he published in his *Tevuos Ha'aretz*

